מבט על

INSS
המכון למחקרי ביטחון לאומי
THE INSTITUTE FOR NATIONAL SECURITY STUDIES
אוניברסיטת תל אביב
TEL AVIV UNIVERSITY

יחסי סין–מצרים: נוכחות סינית מתרחבת ומעמיקה, ללא דומיננטיות (בינתיים)

אורי סלע | גיליון 2217 | 10 בנובמבר 2026

מאמר זה בוחן את התרחבותם והעמקתם של יחסי סין-מצרים מאז כינון השותפות האסטרטגית המקיפה בין שתי המדינות ב-2014, תוך התמקדות בהתפתחויות המדיניות, הכלכליות, הטכנולוגיות והביטחוניות ובתוצאות ביקורו של נשיא סין במצרים בספטמבר 2026. המאמר מציג את מאמצי סין לבסס את מעמדה במצרים כשותפה מרכזית לטווח ארוך, שנעשים במטרה להרחיב את השפעת בייג׳ינג במזרח התיכון ובאפריקה ולמנף את מצרים כבסיס לכלכלה ולסחר במרחב. זאת, בעיקר באמצעות מסחר, השקעות, תשתיות, טכנולוגיה ושיתופי פעולה מוסדיים, תוך הימנעות מנטילת אחריות ביטחונית אזורית. מנגד, מצרים מנצלת את התרחבות המעורבות הסינית כדי לגוון את שותפויותיה הבינלאומיות, לחזק את יכולותיה הכלכליות והטכנולוגיות ולהרחיב את מרחב התמרון האסטרטגי שלה, מבלי להחליף תלות אחת באחרת. המאמר מדגיש את הפער בין העמקת היחסים לבין מגבלות השפעתה של סין, ובוחן את המשמעויות לישראל, לרבות הסיכונים וההזדמנויות הנובעים מהנוכחות הסינית הגוברת במצרים.

ביקורו של נשיא סין שי ג'ין-פינג במצרים בתחילת ספטמבר 2026, הראשון שלו במדינה זה עשור, נערך בשנה שבה מציינות שתי המדינות 70 שנה לכינון היחסים הדיפלומטיים ביניהן. זאת, על רקע הגיאו-פוליטיקה הגלובלית הסוערת – מהמלחמה הנמשכת מול איראן והשלכותיה, דרך הבריתות האזוריות החדשות לצד מתחים אזוריים מסלימים, ועד לתחרות האסטרטגית בין סין לארצות הברית. שורשי היחסים בין הרפובליקה העממית לבין מצרים החדשה ("שתי ציוויליזציות עתיקות" בשיח הרשמי) נעוצים עוד במפגש בין ג'ואו אן-לאי לגמאל עבד אל-נאצר בוועידת באנדונג ב-1955. במאי 1956 הייתה מצרים למדינה הערבית והאפריקאית הראשונה שכוננה יחסים דיפלומטיים עם הרפובליקה העממית. לאלמנטים אלה הקדישו שני הנשיאים מקום במפגש הנוכחי. כעת, נקודת המוצא להבנת היחסים בין המדינות היא 2014 – השנה שבה הגיע נשיא מצרים עבד אל-פתאח א-סיסי לבייג'ינג כחצי שנה לאחר בחירתו לתפקיד, ושתי המדינות העלו את יחסיהן לדרגת "שותפות אסטרטגית מקיפה."

המהלך השתלב במדיניות מצרית רחבה יותר. לאחר הטלטלה הפוליטית של 2011-2013 (״האביב הערבי״) והמתיחות עם ממשל אובמה, ביקשה קהיר להרחיב את מרחב התמרון שלה ולצמצם תלות בשותף חיצוני יחיד. רוסיה, אירופה ומדינות המפרץ מילאו בכך תפקיד חשוב לצד סין. ההתקרבות לבייג'ינג לא נועדה אפוא להחליף את ארצות הברית, אלא להוסיף אפשרויות, לשדר לוושינגטון שלמצרים יש חלופות, ובכך לחזק את מעמדה בשיח מול ארצות הברית.

תריסר שנים לאחר מכן, היקף השינוי ברור. הנוכחות הסינית התרחבה לתחומים רבים, ובכמה מהם גם העמיקה משמעותית: ממסחר לפרויקטים של ייצור וייצוא; ממכירת ציוד תקשורת לשרתי ענן, מרכזי נתונים ובינה מלאכותית; מרכישת לוויינים לבניית תשתית ויכולת חלל מקומית; ומקשר ביטחוני ותיק אך חלש לתרגילים אוויריים משותפים מורכבים. גם שיתוף הפעולה בחינוך ובמחקר המדעי התרחב במהירות[1].

---

[1] למאמר זה נלווה עמוד אינפוגרפיקה ובו נתונים מקיפים על התפתחות היחסים וסוגי הקשרים שבין סין למצרים.

אך העמקה אינה שקולה לדומיננטיות. כמעט בכל אחד מן התחומים הללו ממשיכה מצרים לפעול עם שותפים אחרים, ובחלקם ארצות הברית ואירופה נותרות חשובות הרבה יותר מסין. בכך מצוי המתח המרכזי ביחסים: בעוד השיח הסיני מציג יעד של "קהילה של עתיד/גורל משותף", ההצהרה המשותפת מביקור 2026 אף משבחת במפורש את עקרון "האיזון האסטרטגי" שמנהיגה מצרים. בין שני המושגים הללו ניתן למקם את התפתחות היחסים: נוכחות סינית מתרחבת ומעמיקה בתוך מדיניות מצרית המבקשת לשמר מגוון שותפים. זאת, כאשר במקביל אותגרו לא פעם בתקופה זו יחסיה של מצרים עם ארצות הברית ורוסיה, שתי השותפות האסטרטגיות הוותיקות יותר של קהיר.

ממסגרת מדינית למערכת יחסים רב־ממדית

מאז 2014, נבנתה סביב השותפות האסטרטגית המקיפה בין סין למצרים תשתית מוסדית צפופה יותר. במהלך ביקור שי בקהיר ב-2016 נחתמה תוכנית החומש הראשונה ליישום השותפות וכן מזכר הבנות על שיתוף פעולה במסגרת "יוזמת החגורה והדרך" (BRI). בינואר 2024 נחתמה תוכנית יישום נוספת לשנים 2024-2028, וביולי 2025 נוספה לה מסגרת נפרדת ראשונה מסוגה בין המדינות: אסטרטגיית שיתוף הפעולה לפיתוח סין-מצרים לשנים 2025-2029, המחברת בין סדרי העדיפויות של הפיתוח המצרי לבין שיתוף הפעולה עם סין. אחד הדגשים שניתנו לאורך השנים, וביתר שאת לאחרונה, הוא הסינרגיה שבין "יוזמת החגורה והדרך" הסינית לבין ה-"Egypt Vision 2030", המצביעה על כך כי מארג האינטרסים ומנגנוני הביצוע האפשריים של שתי המדינות מסונכרנים היטב. למיקומה האסטרטגי של מצרים – הן גיאוגרפית (מפגש בין יבשות וימים; תעלת סואץ; קירבה לאירופה) והן מדינית (חלק מהמזרח התיכון, ממדינות ערב ומאפריקה) – חשיבות גדולה בראייה הסינית. בראייה המצרית, היכולת למנף חשיבות זו למהלכים סיניים לטובתה נתפסת כמהותית. למשל, בהקשרי ביטחון השיט בים האדום וצמצום הפגיעה במעבר בתעלת סואץ; ביחסיה הבינלאומיים; וכמובן בסוגיות כלכליות.

במקביל, התרחבה מאוד הצטלבותן של מסגרות רב־צדדיות. מצרים משתתפת בפורום סין-אפריקה(FOCAC) ובפורום סין-מדינות ערב (CASCF) מיום היווסדם (2000 ו-2004 בהתאמה); היא חברה מייסדת ב-AIIB (ה- Asian Infrastructure Investment Bank, שסין יזמה והקימה למימון פרויקטים תשתיתיים, בעיקר באסיה, ב-2015) וב-NDB (ה- New Development Bank, שהוקם כיוזמה של מדינות BRICS ב-2023); לוקחת חלק פורמלי ב-BRI (מזכר הבנות מ-2016); שותפת דיאלוג של ארגון שנגחאי לשיתוף פעולה (SCO) וחברה מלאה בארגון מדינות BRICS (2022 ו-2024 בהתאמה). כל אלה הופכים את מצרים למדינה היחידה שחברה בכל המוסדות הללו בעת ובעונה אחת. עובדה זו אינה יוצרת "גוש סיני", אך היא מגדילה מאוד את מספר הזירות שבהן קהיר ובייג'ינג נפגשות ויכולות לתאם עמדות ולשתף פעולה. זאת, בעיקר כאשר חלק מהשותפות ביניהן מוגדרת גם במונחי "הדרום הגלובלי" שסין מתיימרת להוביל, ושבו היא רואה במצרים שותפה חשובה. גם מצרים, מצידה, הצהירה לא פעם על תמיכתה ברעיון של עיצוב סדר עולמי רב־קוטבי, אשר נשלט פחות על ידי המערב – עמדה המשתלבת היטב בתפיסה הסינית.

הקירבה המדינית אינה מחייבת התיישרות מלאה בין סין למצרים, אך היא רבת משמעות לשני הצדדים. לדוגמא, מצרים נקטה באו"ם עמדה שונה מזו של סין ביחס למלחמה באוקראינה, אך היא תומכת בעקביות בעמדות בייג'ינג בנושאים שסין מגדירה כליבת ריבונותה, ובהם טאיוואן. במובן זה, ההצהרה המשותפת של שי וא-סיסי מספטמבר 2026, בעת ביקורו של הנשיא הסיני בקהיר, מעניינת במיוחד: תחת סעיף בו המנהיגים מביעים את "תמיכתם ההדדית והבלתי מתפשרת בנושאים הקשורים באינטרסי הליבה והסוגיות המרכזיות" של שתי המדינות, מצרים חזרה על קבלת "עיקרון סין האחת" ועל התנגדותה להתערבות בענייניה הפנימיים של סין; סין, מצידה, הכירה בחשיבות הנילוס למצרים ובזכותה להגן על ביטחון המים, המזון והפיתוח שלה. ההכרה הסינית מעניינת במיוחד, שכן עד כה הניסוחים הפורמליים של סין נטו להיראות זהירים ומאוזנים יותר – כך הן בהצהרות עם הצד המצרי והן בהצהרות עם הצד האתיופי. עתה, הנוסח חד ומפורש מעט יותר לטובת מצרים. גם אם סין תוכל להמשיך ולטעון לניטראליות, שהרי אתיופיה עצמה או סכר המריבה ("סכר התחייה") לא הוזכרו כלל, מצרים תוכל למנף זאת לטובתה. למעשה, במאמר שפרסם נשיא מצרים בסינית ב"יומן העם" טרם ביקורו של שי, א-סיסי כבר עשה זאת, כאשר הקדיש חלק שלם לסוגיית הנילוס וטרח להודות לסין על עמדתה לצד מצרים (אם כי גם הוא לא ציין זאת כעמידה מפורשת מול אתיופיה). היות שרק כעשרה ימים טרם הביקור, הסכימו ארצות הברית ואתיופיה על הקמת "שיתוף פעולה אסטרטגי בהגנה ובביטחון" – הסכמה שפורשה במצרים כחוסר מהימנות אמריקאית וכמעט כבגידה באינטרסים המצריים – הרי שלהצהרות הסיניות בנושא חשיבות יתרה.

בנוסף, לראשונה נקבע בהצהרה המשותפת הסינית-מצרית כי הממשל והביטחון בים האדום הם באחריותן של מדינות החוף, וכי יש לכבד באופן מלא את רצונן. ניסוח זה חורג מהקריאות הסיניות השגרתיות לכיבוד ריבונותן ושלמותן הטריטוריאלית של מדינות האזור – שנעשו גם בהצהרות בילטרליות עם כלל מדינות האזור, ומשקף במידה רבה את

העדפתה של מצרים לארכיטקטורת ביטחון אזורית בהובלת מדינות הים האדום עצמן. שני הנושאים יחד – הנילוס והים האדום – מצביעים אפוא על ממד נוסף בהעמקת היחסים מאז 2014: נכונות גוברת של בייג'ינג לעגן בהצהרות מדיניות משותפות תמיכה באינטרסים מצריים מרכזיים, וזאת מבלי לחרוג במפורש מעקרונותיה הרחבים יותר של מדיניות החוץ הסינית.

בסוגיה הפלסטינית, לעומת זאת, ההצהרה לא מסמנת שינוי בעמדות הצדדים, אך מדגישה את העניין באופן מובהק. ההצהרה חוזרת על עקרונות מוכרים – פתרון שתי המדינות, גבולות 1967 ומזרח ירושלים כבירת המדינה הפלסטינית. בנוסף, היא מעניקה מקום מפורט במיוחד להפסקת האש בעזה, להתנגדות לעקירת פלסטינים (סוגיה קריטית עבור מצרים, במיוחד בהקשר מעבר פלסטינים למצרים, שחלק מהמערכת הפוליטית הישראלית מנסה לקדם), לחזרת הרשות הפלסטינית לעזה ולהתנגדות להתנחלויות ולאלימות מתנחלים לצד תמיכה ב-UNRWA. במובן זה, הניסוח משקף בעיקר התכנסות של עמדות סיניות ומצריות שכבר היו קיימות, ולא תפנית חדשה, ועם זאת רמת פירוט שכזו חדשה בהצהרות המשותפות הללו; זאת, ודאי על רקע ההצהרה המשותפת הקודמת (גם אז כמו היום מדובר בהצהרה על העמקת השותפות האסטרטגית המקיפה), לאחר מפגש השניים ב-2024, בה הסוגיה הפלסטינית, עזה, או ישראל לא הוזכרו אפילו במילה. ושוב, הראייה המצרית את העמדות האמריקאיות בנושא – בין כלא ברורות ובין כהולכות שבי אחר ישראל – מחדדת את חשיבות הסינכרון עם סין.

סחר, השקעות וייצור: יותר סין, אך גם יותר א-סימטריה

סין הייתה שותפת סחר מרכזית של מצרים עוד לפני 2014, אך מאז גדל הסחר בין המדינות מכ-11.6 מיליארד דולר ב-2014 לכ-20.8 מיליארד ב-2025. הגידול היה כמעט כולו בכיוון אחד: ב-2025 ייצאה סין למצרים סחורות בכ-20 מיליארד דולר, בעוד הייבוא הסיני ממצרים הסתכם בכ-820 מיליון בלבד.

גם כאשר כוללים שירותים, שבהם למצרים דווקא עודף קטן מול סין, נותר חוסר האיזון חריף. הרכב השירותים חשוב להבנת הנתונים. ב-2024, כ-1.05 מיליארד דולר מתוך כ-1.23 מיליארד של ייצוא השירותים המצרי לסין נרשמו תחת נסיעות, בעיקר תיירות ושהיית מבקרים סינים, ועוד כ-133 מיליון דולר תחת תחבורה. חלק מייצוא זה משקף גם את תפקידה של מצרים כצומת בין סין לשווקים אחרים, שכן שירותי תעלת סואץ שנרכשו בידי חברה סינית עשויים להירשם כייצוא לסין גם כאשר המטען מיועד למדינה אחרת. בכיוון ההפוך, מתוך כ-913 מיליון דולר של ייצוא שירותים סיני למצרים, כ-535 מיליון היו שירותי תחבורה, ולצידם בלטו שירותים עסקיים ובנייה. ההבדל ניכר גם בהיקף היחסים הכולל: ב-2024 ייצאה מצרים לסין סחורות ושירותים בהיקף של כ-1.63 מיליארד דולר וייבאה ממנה בהיקף של כ-16.63 מיליארד, לעומת 4.70 ו-9.20 מיליארד בהתאמה מול ארצות הברית, ו-26.85 ו-35.28 מיליארד מול EU27 ובריטניה יחד.

מעבר לסחר בסחורות ובשירותים, לתשתיות התחבורה תפקיד חשוב במעורבות הסינית במצרים ובהפיכתה לפלטפורמת ייצור ולוגיסטיקה אזורית. חברות ומימון סיניים מילאו תפקיד מרכזי בהקמת רכבת ה-LRT המחברת את קהיר והבירה המנהלית החדשה, והמעורבות נמשכת גם לשלבים הבאים של הרכבת. במקביל, התרחבה הנוכחות הסינית בנמלים ובספנות: מסוף המכולות החדש בנמל עין אל־סוח'נה, שהחל לפעול מסחרית ב-2026, מופעל בידי קונסורציום המשלב את COSCO Shipping הסינית עם Hutchison Ports הבינלאומית ו-CMA CGM הצרפתית. גם כאן בולטת מדיניות הגיוון המצרית: רשת הרכבות המהירות החדשה, באורך כ-2,000 ק"מ, מוקמת בהובלת סימנס הגרמנית, ובנמלים פועלות במקביל חברות אמירתיות, ובהן DP World ו-AD Ports; המסוף החדש של האחרונה בספאגה אף מצויד במנופי נמל מתוצרת ZPMC הסינית. התמונה, אם כן, היא גם של תחרות בין שותפים זרים, וגם, לעיתים, של השתלבות חברות סיניות, אירופיות ואזוריות באותה תשתית.

לצד התרחבות הסחר והתשתיות, מתחולל בשנים האחרונות שינוי חשוב נוסף: חברות סיניות עוברות בהדרגה ממכירת מוצרים למצרים לייצור בתוכה. אזור China–Egypt TEDA בעין אל-סוח'נה – חלק מאזור הפיתוח הכללי של תעלת סואץ (SCZONE), שהחל לפעול עוד לפני 2014, כולל כיום יותר מ-200 חברות ולפי מקורות מצריים רשמיים יותר מארבעה מיליארד דולר של השקעות ופרויקטים. בשנים האחרונות נוספו מפעלי מוצרי חשמל של Haier, ייצור מקומי של מכוניות Geelyופרויקטים חדשים בתחומי צמיגים, טקסטיל, אנרגיה סולארית וציוד תעשייתי.

חלק מן המפעלים מתוכננים מראש כך שרוב תוצרתם תיוצא לשווקים שלישיים. בנוסף, השיח המתגבר, הן בפורומים הבינלאומיים בהובלת סין והן בין שתי המדינות, על שימוש במטבעות מקומיים (במקום בדולר האמריקאי) מוסיף נדבך של שינוי הסדר הגלובלי גם ברמה הכלכלית, למרות שעוד חזון למועד. ערוץ אפשרי נוסף לשווקים שלישיים הוא הסדר ה-QIZ

בין מצרים, ישראל וארצות הברית, המאפשר למוצרים המיוצרים באזורים המוכרים במצרים כניסה לשוק האמריקאי ללא מכס, בכפוף לכללי המקור ולרכיב ישראלי של 10.5 אחוזים. לא מדובר במסלול שולי: ב-2025 הגיע ייצוא ה-QIZ לכ-1.4 מיליארד דולר והיווה כמחצית מכלל ייצוא הסחורות המצרי לארצות הברית. המסלול עשוי להיות רלוונטי במיוחד להשקעות הסיניות המתרחבות בענפי הטקסטיל והביגוד, וכן לניסיונות להימנע ממכסים אמריקאיים, וכבר קיימים מקרים של השקעות סיניות שתוכננו במפורש להשתלב ב-QIZ.

עם זאת, אין לבלבל בין נראות גבוהה לבין דומיננטיות בהשקעות. לפי הבנק המרכזי של מצרים, הFDI- הסיני אמנם גדל מאוד מבסיס נמוך, אך גם בשיאו נותר קטן בהרבה מההשקעות מארצות הברית, אירופה ובריטניה.

השאלה החשובה לעשור הבא אינה אפוא כמה מפעלים סיניים מוקמים, אלא כמה מן הערך שהם מייצרים נשאר במצרים: מהו שיעור התוכן המקומי, כמה ספקים ומקומות עבודה מצריים נוצרים, האם מועברת טכנולוגיה, ומהו חלקו של הייצוא. ככל שהייצור הסיני במצרים מתרחב, גם הגירעון הדו-צדדי יכול להמשיך לגדול באמצעות ייבוא מכונות ורכיבים מסין, ובמקביל לתרום לייצור ולייצוא המצריים.

מטכנולוגיה וחלל לתשתיות מקומיות

התחום הדיגיטלי ממחיש במיוחד את משמעות ההעמקה של הנוכחות הסינית במצרים. למשל,Huawei פועלת במצרים מאז 2000, אך כיום הנוכחות הסינית כוללת לא רק ציוד תקשורת אלא גם ייצור מקומי של סיבים וציוד, כבלים בינלאומיים, מרכזי נתונים, ענן, AI והכשרת כוח אדם. במאי 2024 פתחה Huawei בקהיר אזור ענן ציבורי והודיעה על השקעה של כ-300 מיליון דולר בחמש שנים. טכנולוגיית Huawei משמשת גם בתשתיות ענן ממשלתיות מצריות. זו רק דוגמא אחת – מספר חברות סיניות בינלאומיות כבר פועלות במצרים בצורות שונות, וגם הפרויקטים בהן הן מעורבות מגוונים, וכוללים גם את תחום כבלי התקשורת, בהם למיקומה הגיאוגרפי של מצרים חשיבות רבה.

גם כאן אין מדובר בהשתלטות סינית. תשתית התקשורת המצרית היא רב-ספקית וכוללת בין השאר את Nokia ו-Ericsson. אולם הצטברות הנוכחות הסינית בכמה שכבות – ציוד, ייצור, קישוריות, ענן,AI , והכשרה – הופכת אותה משמעותית יותר ממכירת טכנולוגיה בלבד.

בתחום החלל השינוי אף ברור יותר. לאחר שאוקראינה ורוסיה מילאו תפקיד מרכזי בדורות הקודמים של לווייני התצפית המצריים, הפכה סין לשותפה המרכזית בבניית היכולת המקומית. מרכז הAssembly, Integration and Test- ב"עיר החלל המצרית" (כינויו של המתחם באזור הבירה החדשה שבו מבוססת רשות החלל המצרית וגם רשות החלל האפריקאית), שהושלם בסיוע סיני ב-2023, מאפשר למצרים להרכיב, לשלב ולבדוק לוויינים בשטחה. MisrSat-2, ששוגר מסין בדצמבר 2023, פותח בהשתתפות מהנדסים מצרים והורכב ונבדק במצרים, וסין גם הייתה מעורבת בהקמת תחנות השליטה והבקרה הקשורות בכך.

שיתוף הפעולה התרחב גם לרשת הניווט מבוססת הלוויינים BeiDou, לתיאום רשתות לוויין ולחקר הירח. כאן ניתן לזהות מעבר ברור מפרויקט בודד למערכת של תשתית, ידע, הכשרה ויכולות – אולי הדוגמא המובהקת ביותר להעמקת הנוכחות הסינית. גם בתחום הגרעין ניכרת התרחבות מסוימת של שיתוף הפעולה, אם כי במתכונת שונה. סין אמנם ניסתה להשתלב בתוכנית הגרעין המצרית כבר באמצע העשור הקודם, אך רוסיה היא שזכתה בפרויקט האסטרטגי המרכזי – הקמת הכורים באל-דבעה. עם זאת, לאחרונה, ביולי 2026 חתמו הרשות המצרית לאנרגיה אטומית והמכון לגיאולוגיה ולגיאופיזיקה באקדמיה הסינית למדעים על מזכר הבנות לשיתוף פעולה במחקר, הכשרה, העברת טכנולוגיה, יישומים אזרחיים של אנרגיה גרעינית וניהול פסולת רדיואקטיבית. סוגיות אלה, של מדע, טכנולוגיה, תקשורת וחלל, הן בעלות פוטנציאל גם בממד הצבאי-ביטחוני, שגם בו ניכר שינוי בעשור האחרון.

ביטחון: שיתוף פעולה מעמיק, אך סין עדיין אינה השותפה המרכזית

הקשרים הצבאיים בין המדינות קדמו בהרבה ל-2014. סין סיפקה למצרים מטוסים, צוללות ומכ"מים כבר משנות השבעים והשמונים, ובהמשך השתתפה בייצור המקומי של מטוסי האימון K-8E. בעשור האחרון נוספו כטב"מים סיניים, מנגנוני התייעצות נגד טרור, ביקורי כלי שיט ותרגילים משותפים.

החידוש הבולט ביותר הגיע ב-2025 עם התרגיל האווירי המשותף הראשון, Eagles of Civilization. התרגיל חזר באוגוסט 2026 ברמה מורכבת יותר, והמחיש היטב את מדיניות הגיוון המצרית: מטוסים סיניים תרגלו לצד פלטפורמות מצריות

ממקור צרפתי ורוסי, בעוד ארצות הברית ממשיכה לקיים עם מצרים מערכת אימונים ושיתוף פעולה ביטחוני נפרדת ורחבה הרבה יותר.

במונחי מערכות נשק עיקריות, סין עדיין אינה ספקית מרכזית של מצרים. חלק הארי של הרכש המצרי בשנים האחרונות הגיע מארצות הברית, צרפת, גרמניה, איטליה ורוסיה. המשמעות היא שההעמקה הצבאית הסינית מתרחשת בינתיים בעיקר באמצעות הרחבת סוגי הקשרים – תרגילים, דיאלוג, פעילות ימית וטכנולוגיה – ולא באמצעות החלפת ספקי הנשק המרכזיים.

ממד נוסף של שיתוף הפעולה הביטחוני הוא המעבר מרכש לייצור מקומי והעברת טכנולוגיה. למצרים ניסיון קודם בייצור ברישיון של מטוסי האימון הסיניים K-8E וכטב"מי ASN-209, ובדצמבר 2025 חתמו AOI ו-NORINCO על הסכם נוסף ללוקליזציה וייצור משותף של מערכות צבאיות, כנראה גם בתחום הכטב"מים החמושים (כדוגמת ה-Hamza-2); ביולי 2026 נחתם גם חוזה עם CETC לייצור מקומי של ציוד תקשורת ביטחוני. מגמה זו אינה ייחודית לסין: מצרים מקדמת במקביל עם KAI הדרום-קוריאנית ייצור מקומי של מטוס אימון מתקדם, בין היתר לייצוא למדינות ערב ואפריקה, כחלק ממדיניות רחבה יותר להפיכת בסיס התעשייה הביטחונית המצרי מפלטפורמה של רכש והרכבה למוקד של ייצור ביטחוני, העברת טכנולוגיה וייצוא.

גם בתחום הימי מסתמן פוטנציאל להרחבת הלוקליזציה. בהצהרה המשותפת מ-2026 נכללה במפורש בניית ספינות בין הענפים שבהם מעודדים הצדדים חברות סיניות לבחון ייצור מקומי במצרים. אין בהצהרה התייחסות לייצור כלי שיט צבאיים, אולם למצרים כבר יכולת משמעותית בתחום זה: בשנים 2016-2021 נבנו במספנת אלכסנדריה, תוך העברת טכנולוגיה צרפתית, שלוש קורבטות, ומ-2025 מיושמת שם גם תוכנית לבניית עשר ספינות סיור צבאיות בשיתוף NVL הגרמנית. לפיכך, בניית כלי שיט – בין אם אזרחיים ובין אם צבאיים – היא תחום נוסף שבו עשוי בעתיד המודל המצרי של לוקליזציה והעברת טכנולוגיה להתרחב לשיתוף פעולה עם סין.

אנשים וידע

העמקת היחסים ניכרת גם בתחומים פחות מוחשיים. לימודי הסינית התרחבו באוניברסיטאות ובבתי הספר במצרים, ומספר המצרים הלומדים בסין גדל משמעותית. האינטרס פה הוא הדדי: שתי המדינות שואפות לחזק את מה שמכונה People-to-People, ולימודי שפה הם חלק אינטגרלי מכך – מבחינת שתי המדינות. גם ביקורו של הנשיא שי במוזיאון המצרי הגדול (שנפתח רשמית רק בשנה שעברה) מסמן כיוון כזה, תוך דגש על חיבור בין הציוויליזציות העתיקות של סין ומצרים, נקודה שהודגשה גם במאמר שפרסם שי בעיתונות המצרית ביום הגעתו לקהיר.

עם כל האמור לעיל, השינוי הבולט ביותר הוא במחקר: לפי נתוני Scopus שהציג ה-OECD, מספר הפרסומים המשותפים לחוקרים ממוסדות סיניים ומצריים גדל מ-261 ב-2013 ל-3,104 ב-2023. סין עדיין אינה שותפת המחקר הגדולה ביותר של מצרים, אך קצב הגידול הפך אותה לאחת החשובות שבהן.

חשיבותו של שיתוף הפעולה גדלה משום שהוא מתמקד בחלקו בתחומים שבהם מתרחבת גם הפעילות הכלכלית והטכנולוגית: ICT, ייצור מתקדם, אנרגיה, מים, חקלאות ובריאות. בכך מתווספת לנוכחות הסינית שכבה של הכשרת אנשים וייצור ידע, שיכולה להיות ארוכת טווח יותר מפרויקט תשתית יחיד.

ביקור 2026: הרחבה נוספת של אותה מגמה

ביקור שי בספטמבר 2026 לא שינה את כיוון היחסים, אלא חיזק והרחיב את הדפוסים שכבר נוצרו. הצדדים דיווחו בהתחלה על יותר מעשרים, ולאחר מכן על יותר משלושים, מסמכי שיתוף פעולה בתחומים שונים, ובהם כלכלה דיגיטלית, מדע וטכנולוגיה וכן חינוך ותחבורה. שי וא-סיסי נכחו גם בחתימת מסמכים בתחומי "החגורה והדרך", AI, כלכלה, סחר ושיתוף פעולה בשרשראות תעשייה ואספקה, כולל בתחומים רגישים דוגמת המינרלים הנדירים.

ההצהרה המשותפת מרחיבה את סדר היום לתעשייה מקומית, אנרגיה מתחדשת, כלכלה דיגיטלית, תחבורה, ענן ומרכזי נתונים, טכנולוגיות מתקדמות, חלל ותחומים נוספים. הצדדים הסכימו גם לעודד שימוש במטבעות מקומיים בסחר ובהשקעות (בהיקף 30 מיליארד יואן), ולפעול להגדלת הייצוא המצרי לסין. חשוב להבחין בין מסמכים שנחתמו, תחומים שנכללו בתוכנית העבודה המשותפת ופרויקטים מסחריים שעדיין נמצאים בשלבי בדיקה או תכנון.

שי הציג במהלך השיחות גם ארבע הצעות ל"ארכיטקטורת ביטחון חדשה" במזרח התיכון, וא-סיסי הביע נכונות לדון עם סין בארכיטקטורה אזורית. בשלב זה מדובר בעיקר בהצהרה על שאיפתה של בייג'ינג למלא תפקיד בדיון על הסדר האזורי, ולא במסגרת מעשית המסוגלת כשלעצמה ליצור ארכיטקטורת ביטחון חדשה. עם זאת, השילוב של רטוריקת שיתוף הפעולה במגוון תחומים מאפשר גם לבייג'ינג להראות כיצד ארבע היוזמות הגלובליות (עד כה) – הפיתוח (GDI, 2021), הביטחון (GSI, 2022), הציוויליזציה (GCI, 2023) והממשל (GGI, 2025) – לצד ה-BRI הוותיקה מהן, קורמות עור וגידים.

מבחינה רעיונית, וגם כחלק מהרטוריקה הגלובלית שסין שואפת לקדם לאורך השנים, שני הצדדים הצהירו כי הם מבקשים לקדם "קהילת גורל משותף" סינית–מצרית (מונח בסיסי בשפה הרחבה של יחסי החוץ של סין, ובמיוחד בעיצוב מחדש של הסדר הגלובלי תחת הנשיא שי); מיד לאחר מכן שיבחה סין את מדיניות "האיזון האסטרטגי" של מצרים. הצמד הזה מסכם היטב גם את הפוטנציאל וגם את גבולות היחסים.

סיכום

מאז 2014 התרחבו יחסי סין-מצרים, אך חשוב מכך – הם העמיקו. סין אינה רק מוכרת יותר מוצרים למצרים; חברות סיניות מייצרות בה, משתתפות בתשתיותיה הדיגיטליות, מפעילות ענן, מסייעות בבניית יכולות חלל, משתפות פעולה במחקר ומקיימות עם הצבא המצרי אימונים מורכבים יותר. תחומים אלה אף מתחילים להתחבר זה לזה: תעשייה לשרשראות ייצוא, תקשורת לענן ו-AI וכן מחקר והכשרה לתחומי הפעילות הכלכלית והטכנולוגית. כך, מתחילה להיווצר לוקליזציה מצרית לשרשרת הייצור והערך הסינית עם שאיפות ייצוא משמעותיות; לוקליזציה זו עשויה – מהזווית המצרית – לשדרג את החברה, הכלכלה, והיחסים הבינלאומיים גם יחד, ומהזווית הסינית – לאפשר חיזוק לעוגן הסיני במצרים, מדינה אסטרטגית במיקומה ובמעמדה. בנוסף, הפיכתה של מצרים לבסיס ייצור וייצוא של חברות סיניות (ומצרים ממש לא בודדה או ראשונה במהלך הסיני הזה) גם משרתת אינטרסים סיניים מגוונים: ניצול קרבה גיאוגרפית מצרית למדינות יעד; ניסיון למתן חוסר יציבות בשרשראות האספקה; והוזלת הייצור. כמו כן, בסיס ייצור וייצוא כזה עשוי לסייע לסין בהתמודדות עם מנגנוני מכסים וייבוא הנתפסים כ"אנטי-סיניים" (למשל באירופה); לאפשר אולי הצטרפות למנגנוני סחר המקלים במכסים למצרים; ולשמש פתרון חלקי לבעיית הצריכה הפנימית הסינית.

אולם, נוכחות רחבה ועמוקה יותר אינה שקולה לדומיננטיות, ובוודאי שלא להחלפת המערב. אירופה ובריטניה יחד נותרות שותפות כלכליות גדולות הרבה יותר מסין כאשר כוללים סחורות ושירותים; סין אינה מקור ה-FDI הגדול ביותר; היא עדיין אינה שותפת המחקר הראשונה של מצרים; ובביטחון נותרת ארצות הברית השותפה המרכזית. גם בתקשורת פועלות חברות סיניות בתוך מערכת רב-ספקית.

הדרך הנכונה להבין את התהליך מהזווית המצרית היא אפוא דרך מדיניות הגיוון של קהיר. עבור מצרים, העמקת הקשרים עם סין היא אמצעי להרחבת מקורות המימון, הטכנולוגיה, הידע ושיתוף הפעולה הביטחוני – ולחיזוק האוטונומיה שלה. מעבר לכך, ככל שהביקורת בקהיר כלפי ארצות הברית גוברת, והחשש מהסתמכות עליה מקבל ביטוי משמעותי יותר – סין הופכת לנדבך מרכזי שחשיבותו עולה בתכנון האסטרטגי המצרי. עבור בייג'ינג, מצרים מציעה צירוף יוצא דופן של שוק גדול, בסיס תעשייתי עם אפשרויות לשמש גם כבסיס ייצוא לשלוש יבשות, גישה לתעלת סואץ, צומת תקשורת בין-יבשתי, מעמד אפריקאי וערבי ומשקל מדיני ותרבותי; בנוסף, מצרים נתפסת בסין כמדינה הסמוכה על שולחנה של ארצות הברית, שבייג׳ינג יכולה להציג כ"עוברת לצד שלה״ (ואולי גם להרוויח ידע צבאי מערבי תוך כדי המהלך), גם אם כרגע אין זה המצב.

האתגר המרכזי בעשור הבא יהיה, אם כן, לא התרחבות הנוכחות הסינית במצרים, אלא כיצד תנהל קהיר את העמקתה. מבחנה של מדיניות "האיזון האסטרטגי" יהיה אם מצרים תצליח להשתמש בסין כדי להרחיב את אפשרויותיה ולבנות יכולות מקומיות – מבלי להפוך את הגיוון שנועד לצמצם תלות למקור חדש של תלות.

משמעויות לישראל והמלצות

מנקודת מבטה של ישראל, העמקת הנוכחות הסינית במצרים אינה כשלעצמה התפתחות שלילית, ובחלק מן התחומים היא אף עשויה לתרום ליציבותה הכלכלית של מדינה שלישראל אינטרס אסטרטגי מובהק ביציבותה. למעשה, הנוכחות הסינית במצרים היא גם מקור להזדמנויות. כבר כיום פועלות שם חברות סיניות לצד חברות ממדינות שלישיות, ובהן מדינות המפרץ, במיזמים המשלבים השקעה, ייצור וגורמים מצריים; בטווח הבינוני-ארוך ניתן לבחון מודלים דומים גם בהשתתפות ישראלית, בתחומים שאינם יוצרים חשיפה ביטחונית או טכנולוגית ואינם מתנגשים עם הרגישויות האמריקאיות. חקלאות – ובפרט חקלאות מדברית, השקיה, יעילות מים וטכנולוגיות מזון – וכן תחומים אזרחיים מסוימים ברפואה, באנרגיה ובסביבה

– מתאימים במיוחד לשילוב בין ידע וטכנולוגיה ישראליים לבין יכולות מימון, ייצור ושרשראות אספקה סיניות במשולב עם השוק, כוח האדם והמיקום המצריים. מעבר לתועלת הכלכלית, פרויקטים כאלה עשויים לספק ערוץ נוסף להעמקת היחסים האזרחיים עם מצרים, וליצור תחום חיובי גם ביחסי ישראל-סין, תוך תיאום הדוק עם ארצות הברית. התרחבות הייצור הסיני במצרים עשויה גם ליצור הזדמנויות ישירות יותר לישראל במסגרת הסדר ה-QIZ. זאת, במיוחד כאשר חלק מהאזורים בהם ה-QIZ פועל נמצאים בקרבה לאזורי יעד להתרחבות הפעילות הכלכלית הסינית, בעיקר באזור תעלת סואץ. היבט זה גם עשוי לסייע להרחיב את תחומי הייצור בהקשר ה-QIZ.

המדיניות הישראלית, אם כן, לא צריכה לשאוף לבלום את יחסי סין-מצרים, יעד שאינו מעשי ואף עלול לצמצם את יכולתה של ישראל להשפיע במקום שבו יש לה אינטרסים ממשיים. במקום זאת, רצוי לבנות מנגנון מעקב ומיפוי בין-משרדי שיטתי אחר הנוכחות הסינית, בדגש על נמלים ותעלת סואץ, כבלים תת-ימיים ותשתיות תקשורת, ענן ומרכזי נתונים, חלל, מערכות דו-שימושיות ושיתוף פעולה צבאי. מנגנון כזה יכול, כמובן, לחשוף נקודות סיכון, אך הוא יכול גם לגלות הזדמנויות. במקביל, כדאי להפוך את הנושא לחלק מן הדיאלוג הביטחוני השוטף עם קהיר ועם וושינגטון, ולהמעיט ברעשים סביבו.

ככל שהנוכחות הסינית מתרחבת ממסחר והשקעות לתחומי תקשורת, AI, חלל ושיתוף פעולה צבאי, גדלה גם הרלוונטיות הישירה שלה לישראל. מצרים היא שותפת שלום ושכנה שעמה מתקיים שיתוף פעולה ביטחוני משמעותי, והיא חולשת על תעלת סואץ ועל תשתיות ונתיבי תקשורת חשובים לישראל ולמערב. התרגילים האוויריים של 2025 ו-2026, שילוב מערכות סיניות מתקדמות והתרחבות שיתוף הפעולה בחלל אינם מעידים על מעבר מצרי למחנה הסיני, אך הם מעניקים לסין היכרות עמוקה יותר עם סביבה צבאית וטכנולוגית הקרובה לישראל. לכן חשוב לעקוב לא רק אחר היקף הנוכחות הסינית אלא אחר אופיה: אילו מערכות מוטמעות בתשתיות רגישות, עד כמה הן מתחברות למערכות ממשלתיות וביטחוניות, ואילו יכולות חדשות נוצרות. בה בעת, יש להבחין בין נוכחות סינית גוברת לבין תלות מצרית בסין, ובין שיתוף פעולה נקודתי לבין שינוי ממשי במאזן השותפויות של קהיר. בהיבט זה אחת הנקודות החשובות לישראל היא מערכת היחסים שבין מצרים לבין ארצות הברית: לפגיעה במעמד ארצות הברית במצרים, או להיחלשות מעמדה שם, משמעויות גם לישראל; על ישראל לעקוב אחר מגמה אפשרית של התחזקות סינית על חשבון ארצות הברית. על ישראל לנהל שיח עם וושינגטון כדי לוודא שיכולתה לשמש ערבה להסכמים המדיניים ולתיאומים הביטחוניים באזור, וודאי בהקשר השלום עם מצרים, נשמרת.

המטרה הישראלית צריכה אפוא להיות כפולה: לנהל את הסיכונים בממשקים הרגישים, ובה בעת לזהות היכן המבנה הרב-שותפי המתפתח במצרים יכול לשרת גם אינטרסים ישראליים. מצרים אינה מחליפה, בשלב זה, שותף אחד באחר אלא מרחיבה את מרחב הפעולה שלה; מדיניות ישראלית יעילה צריכה להכיר בכך ולהתמקד במקום שבו הסיכונים – או ההזדמנויות – ממשיים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.